

مرکز مطالعات استراتژیک و منطقی
د ستراتژیکو او سیمه ییزو څېړنو مرکز

تحقیق هفته

شماره: ۸۲ (از ۲۵ اسد الی اول سنبله ۱۳۹۳ هـ ش)

این نشریه مجموعه تحلیل رویدادهای مهم سیاسی و اقتصادی هفته وار است که به زبان های پشتو، دری، انگلیسی و عربی، توسط مرکز مطالعات استراتژیک و منطقی تهیه و نشر می گردد، تا نهادهای سیاست گذار از آن استفاده نمایند.

په دي گڼه کې:

• مقدمه ۳

استقلال ديروز و استقلال امروز!

• از استقلال تا آزادی ۴

• نقش استبداد ۵

• استقلال و تجريد ۵

• نقش قهرمان در تاريخ ۶

• استقلال امروز ۶

افغانستان د امریکا او پاکستان د دسیسو په لومه کې!

- ۷ ..... د امریکا او پاکستان گډې گټې او شته ستونزې
- ۹ ..... په افغانستان کې د پاکستان او امریکا د گټو اشتراک او تضاد
- ۱۰ ..... د افغانستان دریځ

مقدمه

په دې گڼه کې، له انگرېزي بنکېلاک څخه د هېواد د خپلواکۍ د ۹۵يمې کليزې او د تاريخ په اوږدو کې د خپلواکۍ او ازادۍ د مفاهيمو له مخې، په افغانستان کې دا مهال د خپلواکۍ د کليزې پر نمانځلو او اوسني وضعيت او همدارنگه د افغانستان او پاکستان تر منځ د وروستيو ستونزو او گواښونو په تړاو د دغه هېواد لپاره د امريکا او پاکستان پر گډو دسيسو او روانې سياسي لويې، د ستراتېژيکو او سيمه ييزو څېړنو مرکز، د اوونۍ تحليل د بورډ شنهې لولۍ.

* ۹۵ کاله وړاندې افغانستان له انگرېزي بنکېلاک څخه خپلواکي اعلان کړه، چې هر کال د يو لړ مراسمو پر مهال نمانځل کېږي. په ۲۰۰۱ زېږدي کال کې افغانستان ته د امريکايي او نړيوالو ځواکونو له راتگ وروسته، د بېلابېلو هڅو له لارې پر دې خبره د ملت د قانع کولو هلې ځلې کېږي، چې گویا دا مفهوم چې پر يوه هېواد کوم بل بهرني هېواد تسلط ونه لري، د استقلال اصلي مفهوم نه دی او د سرې جگړې له دوران څخه راپاتې مفهوم دی؛ نو دا چې په اوسني وضعيت کې د هېواد د خپلواکۍ کليزه نمانځل څه پيغام له ځان سره درلودای شي؟

* له بلې خوا په داسې حال کې چې په دې وروستيو کې په پاکستان کې هم اړدور زيات شوی، د افغانستان او پاکستان تر منځ اړيکې هم يوه نوي تړاو ته داخلې شوې دي او د افغانستان په اړه د پاکستان ځينې وروستي گامونه د يوې پېچلې سياسي لويې بنکارندويي کوي. د افغانستان او پاکستان په اړيکو کې امريکا، په افغانستان کې د دغه هېواد پوځي حضور ته په پام سره، تر ټولو اغېزناک رول لوبوي او او د افغانستان پر وړاندې د پاکستان او امريکا گډو سياسي لوبو، افغانستان ته په راتلونکي کې گڼ گواښونه متوجه کړي دي، چې د دې اوونۍ سياسي تحليل په همدغو موضوعاتو راڅرخي.

استقلال دیروز و استقلال امروز!

هر ملتی از خود افتخارات ملی دارد. این افتخارات مشترک از جمله عواملی است که گروه‌های مختلف قومی، نژادی، زبانی، مذهبی... را باهم پیوند داده و از آنان یک ملت می‌سازد.

استقلال یک کشور افتخار ملی بزرگ آن کشور است و حتی امریکا که امروز خود را تنها ابرقدرت جهان می‌داند، همه ساله سالروز استقلال خود از سلطهٔ بریتانیا را جشن می‌گیرد.

چرا باید افتخارات تاریخی را زنده نگهداشت؟ دلیل مهم آن اینست که افتخارات تاریخی اشاره به گذشتهٔ مشترک یک ملت است و افتخارات مشترک در تحکیم وحدت ملی میان مردم، نقشی نهایت مهم دارد. اینکه پدران ما ۹۵ سال قبل دست بدست هم دادند تا این کشور را از سلطهٔ بریتانیا برهانند، به معنای تعلق مشترکی بود که با این آب و خاک داشتند.

از استقلال تا آزادی

واژه‌های استقلال و آزادی که گاهی با هم بصورت مترادف بکار می‌روند در تعریف دقیق‌تر از هم تفاوت دارند. بسیاری به این باور اند که استقلال به معنای آزاد بودن از سلطه و اسارت تحمیلی فرد یا گروه و یا ملتی دیگر است، زیر سلطه اجباری دیگری بودن و بر سرنوشت خویش حاکم نبودن نوعی بردگی و به معنی نبود استقلال است.

اما آزادی بیشتر بر چگونگی اعمال قدرت دولت بر ملت یعنی بر سیاست‌های داخلی ناظر است. به عبارتی دیگر، زمانی می‌توان از آزادی یک ملت سخن گفت که آزادی‌های مشروع و انسانی اش توسط قانون به رسمیت شناخته شده و در عمل پیاده گردد. کشوری که اسیر سرکوب‌گری و استبداد است، شاید از نظر قدرت دولتی مستقل از سلطهٔ دیگران باشد، اما آزاد نیست. بنابراین می‌توان گفت که آزادی و استقلال لازم و ملزوم هم اند و یکی بدون دیگری نمی‌تواند وجود داشته باشد.

اما در عمل رژیم‌های سرکوب‌گر از استقلال وسیله‌ای برای سرکوب مخالفین خویش ساخته‌اند و هرگاه افراد و گروه‌ها به مخالفت با استبداد و سرکوب‌گری داخلی برخیزند، متهم به رابطه با خارج و دشمنی با استقلال می‌شوند.

در مقابل باور به سرکوب‌گری امروز یک نظر دیگر هم وجود دارد که آزادی داخلی و رفاه مادی را مهمتر از استقلال سیاسی یا دولتی برای یک کشور می‌داند. در یک ملاقات دسته‌جمعی تعدادی از تحلیلگران سیاسی افغان در سفارت انگلیس در کابل، یکی از تحلیلگران خطاب به سفیر انگلیس از این مسئله ابراز تاسف کرد که "قیام پدران ما علیه استعمار انگلیس در حقیقت قیام علیه تمدن بود و اگر این کار نمی‌شد، امروز ما هم به اندازه پاکستان به پیشرفت اقتصادی دست می‌یافتیم!"

نقش استبداد

وقتی به تاریخ کشورهای جهان سوم و از جمله به تاریخ کشور خود نگاه می‌کنیم، تقریباً تمام تاریخ این سرزمین محشون از تسلط دیرپای استبداد داخلی است. سرکوب‌گران داخلی بارها برای تداوم سلطه خود بر ملت، به استعمارگران خارجی توسل جسته و از آنان برای سرکوب ملت‌ها بهره برده‌اند.

در عین حال وقتی در کشوری، ملت تحت تسلط استبداد داخلی قرار دارد، حاکمان برای تداوم تسلط خویش مجبور به وابسته شدن به سلطه خارجی می‌باشند. در چنین حالت هرچند یک ملت در ظاهر آزاد است، اما سلطه غیر مستقیم استعمار بر آنان همچنان مسلط باقی می‌ماند. این همان حالتی است که افغان‌ها بعد از به رسمیت شناختن استقلال شان از انگلیس، به آن مواجه شدند.

استقلال و تجرید

در گذشته حاکمان مستبد و وابسته به استعمار تلاش داشته‌اند، تا پیشرفت‌های اجتماعی در جامعه را مهار نمایند تا در نتیجه ملت‌ها در تاریکی نگهدارند و آنگونه که خود می‌خواهند بر آنان حکومت کنند. این گونه رژیم‌های سرکوب‌گر سعی در تجرید کشور از جهان داشته و بهانه آنان از این تجرید، حفظ استقلال کشور بوده است. بعنوان مثال سفر به کشورهای خارجی برای مردم کشورهای بلوک شرق در دوران جنگ سرد و یا سفر به کشورهای خارجی برای مردم افغانستان در دوران ظاهرشاه و داوودخان.

اما امروز به دلیل گسترش ارتباطات، هیچ کشوری نمی‌تواند در تجرید احساس مستقل بودن نماید. مثال آن دوران طالبان است که تجرید کشور موجب حفظ کشور از سلطه بیگانگان نشد. حفظ استقلال ملی فقط با مشارکت ملت در امر حکومت ممکن است تا فرد فرد یک ملت خود را مالک سرزمین خود بدانند و حاضر باشند بخاطر کشور خویش قربانی بدهند.

نقش قهرمان در تاریخ

توماس کارلایل قهرمانان را سازنده تاریخ می‌داند. هرچند در فلسفه اجتماعی عامل واحد نمی‌تواند به میان آورنده تغییر در تاریخ باشد؛ ولی از این نکته هم نباید غافل بود که بخش مهمی از تحولات تاریخ معلول اندیشه و عملکرد پیشروان، رهبران و نخبه‌گان هر قوم و ملت است و البته خود این نخبه‌ها هم ثمره تحول و پیشرفت خود جامعه می‌باشند.

در افغانستان هم وقتی سخن از تامین استقلال کشور در ۹۵ سال قبل سخن به میان می‌آید، از اعلیحضرت امان الله خان بعنوان پادشاه کشور که به همت وی در ۱۹۱۹ میلادی استقلال کشور ما حاصل شد، نام برده می‌شود.

استقلال امروز

بعد از سال ۲۰۰۱ تعدادی از به اصطلاح روشنفکران تلاش دارند به ملت این باور را القا نمایند که استقلال به مفهوم عدم تسلط نیروی خارجی بر یک کشور از مفاهیم دوران جنگ سرد است. استقلال ملی دیگر مفهوم کلاسیک خود را از دست داده و اکنون که دنیا مبدل به یک دهکده گردیده است، هیچ کشوری نمی‌تواند بدون وابستگی به کشورهای بزرگ به ترقی و پیشرفت دست یابد.

این گونه تعبیر از استقلال بشدت عوام فریبانه است زیرا «وابستگی» و «سلطه» چیزی است و داشتن «رابطه» با جهان چیز دیگر. ملت‌های آزاد آنهایی اند که در رابطه با کشورهای دیگر منافع ملی خود را از دست ندهند. منافع ملی مجموعه‌ای از تمهیدات و وسایلی است که یک ملت را در برابر چالش‌ها و تهدیدات مختلف خارجی، محافظت می‌نماید.

مولانا اقبال در اشعار خود مسلمانان را به بازگشت به خویشتن یا «خودی» ترغیب می‌نماید و به این باور است که سلطه اسارت‌بار دیگران موجب ضعف احساس خودی گردیده و سلطه استعمار را قوام و دوام می‌بخشد.

در افغانستان امروز همه به این باور اند که دلیل مشکلات امروز ما از دست دادن اعتماد به خویشتن در میان ماست و به همین دلیل چشم به کمک دیگران داریم. حضور بیگانگان موجب دوام این احساس در میان ما و سد راه بازگشت ما به خویشتن است. پس تا زمانیکه ما از این حالت بیرون نیامده ایم، تجلیل از استقلال بیشتر یک عادت تکراری و تقویمی است و تا زمانیکه خارجی‌ان بر ما مسلط اند، تجلیل از روز استقلال در ذهن ما عظمت یک افتخار بزرگ ملی را تجسم نمی‌بخشد، بلکه به ما نوعی احساس سرافکندگی می‌بخشد که چگونه بعد از آن همه قربانی، قادر به حفظ استقلال خود نشدیم.

افغانستان د امریکا او پاکستان د دسیسو په لومه کې!

که له یوې خوا په شمالي وزیرستان کې د پاکستان د حکومت روانو عملیاتو هلته بشري ناورین رامنځته کړی؛ له بلې خوا داسې برېښي، چې پاکستان په دې وروستیو کې د دغو عملیاتو په څېر پلانونو د عملي کولو له لارې، تر بل هر وخت زیات د خپلو ستراتیژیکو اهدافو په لور د پرمختګ هلې ځلې کوي.

د دې ترڅنګ چې پاکستان د افغانستان پر ختیځو سیمو د توغندیو بریدونو د زیاتولو او ځمکني او هوایي پوځي برید د گواښونو له لارې د خپلو ستراتیژیکو ملګرو د اهدافو او خپلو اهدافو د ترلاسه کولو لپاره خپل فشارونه روان ساتي؛ دا مهال پاکستان او پاکستانی واکداران هم د ځینې ناسمو سیاستونو درنه بیه پرې کوي او د نویو سیاسي لارو چارو په لټه کې دي.

د امریکا او پاکستان گډې گټې او شته ستونزې

امریکا دا مهال په سیمه کې، په تېره بیا افغانستان کې د خپل حضور له امله د افغانستان او پاکستان په اړیکو کې اغېزناک لوری دی، چې د تحلیل پر مهال د درې واړو هېوادونو تر منځ دوه اړخیزې گټې له پامه نه شي غورځول کېدای.

امریکا پاکستان ته خپلې اړتیاوې ویني، په لنډمهال کې د افغانستان د جگړې لپاره اکمالات، د ځمکې او هوا له لارې مخامخ پوځي همکاري او په اوږده مهال کې د سیمې لپاره د امریکا د پلانونو لپاره د پاکستان ملاتړ درلودل

او يا هم د پاکستان د وړتياوو کارول دي، چې له مخې يې امريکا له پاکستان سره دوه اړخيزه لوبه روانه کړې ده؛ کله امتيازات ورکوي او کله يې هم د دسيسو بنکار دی.

اوسمهال د پاکستان او امريکا د اړيکو تمرکز تر ډېره د [په اصطلاح] ترهگری ضد جبهه کې د پاکستان پر شتون او همکارۍ راڅرخي؛ خو په راتلونکي کې د چين او روسيې يا هم د شانگهای د احتمالي بلاک پر وړاندې په سيمه کې له امريکا سره د پاکستان همکارۍ هم، امريکا له پامه نه شي غورځولی.

مگر پاکستان بيا په اوسني وخت کې، چې له اقتصادي سياسي او د بېلتون پالنې له ستونزو سره مخ دی، د امريکا ميليارډونه ډالره مرستې او په سياسي برخه کې د دغه هېواد له ځينې سياستونو ملاتړ د دغو اړيکو محور بولي. که څه هم پاکستان د امريکا دوه مخو سياستونو اندېښمن کړی هم دی او پر هغوی بشپړ باور هم نه شي کولی، چې د دواړو هېوادونو ملگری ته يې هم پوره زيان اړولی دی.

پاکستان په دې هم پوهېږي، چې پر خپل دغه پخواني ستراتېژيک ملگري اوس هم د پخوا په څېر باور نه شي کولی او ډېر کله يې چې له دغه هېواد سره ځينې توافقات درلودلي دي، د اړتيا په وخت کې بيا سرغړونه ترې شوې ده. ښه بېلگه يې هم د امريکا او پاکستان تر منځ د 1956 زېږدي کال لاسليک شوې معاهده او امريکا ته د پېښور په "بډه بېره" سيمه کې ورکړل شوې اډه ده، چې له مخې يې امريکا بايد د اړتيا پر مهال، له پاکستان سره مرسته کړې وای؛ مگر کله چې بنگله دېش له پاکستان څخه جلا کېده پاکستان د مرستې تمه درلوده، خو هغه سمندري بېړۍ چې د پاکستان مرستې ته ور روانه وه، هېڅکله هم پاکستان ته ونه رسېده.

په وروستيو کلونو کې هم کله چې امريکايي او ناټو ځواکونو پر افغانستان يرغل کاوه، له پاکستان سره ځينې تړونونه لاسليک شول، چې تر نن ورځې پورې وخت ناوخت سرغړونه ترې شوې او دواړه هېوادونه د خپلو گټو او لوبې گټلو لپاره خپلې ژمنې تر پښو لاندې کوي. حتا داسې تحليلونه هم شته دي، چې د پاکستان په اوسنيو روانو بحرانونو کې هم اصلي رول امريکا لوبولی دی.

خو له دې ټولو سره سره پاکستان د خپلو سياستونو له کبله داسې مرحلې ته رسېدلی، چې د خپل ځان د ژغورلو لپاره د امريکا پر وړاندې درېدل هم په گرانه بيه ورته تمامېدای شي او ناچاره بايد د لوېديزو کړيو ځينې سياستونو او اهدافو ته سر ټيټ کړي.

په ټوليز ډول که څه هم د امريکا او پاکستان تر منځ د گټو ډېر تضادونه شته دي، خو بيا هم امريکا له گټو عواملو سره سره، د خپلو سيمه ييزو پلانونو حتا منځني ختيځ لپاره د پاکستان پر رول سترگې نشي پټولی او د پاکستان گټې هم له پامه نه شي غورځولی؛ چې د بېلگې په ډول، امريکا د چين پر وړاندې په خپله سره مبارزه کې له پاکستان سره نژدې پاتې کېدل خورا مهم بولي.

په افغانستان کې د پاکستان او امریکا د گټو اشتراک او تضاد

په افغانستان کې د روانې جگړې لانور دوام، دلته د یوه قوي حکومت د رامنځته کېدو مخنیوی، په سیمه کې د لوېدیځ د راتلونکو سناریوگانو د عملي کولو لپاره د یوه ډگر په توګه د افغانستان کارول او داسې نور اهداف، د افغانستان په تړاو د پاکستان او امریکا د گډو گټو په توګه یادولی شو او امریکا تل د افغانستان په موضوع کې پاکستان ته تمایل کړی، که څه هم دا تمایل په 1989 کلونو کې د امریکا د سیاستونو په مفهوم او پاکستان او د سیمې نورو ځواکونو ته د افغانستان د دوسیې بشپړ سپارلو په معنا نه دی.

د دغو دواړو ستراتیژیکو ملګرو هېوادونو ډېری سیاستونه د یو او بل د گټو ضد هم واقع شوي او د دواړو هېوادونو د ملګرۍ په لار کې یې ستونزې راټوکولې دي. د هند پر وړاندې د دغو دواړو هېوادونو مخالف لیدلوری او اړیکې، له چین سره د دواړو هېوادونو په اړیکو کې توپیر او همدا راز د ایران، روسیې او منځنۍ اسیا په تړاو د دوی د سیاستونو ترمنځ مخالفتونه او داسې نور ځینې موضوعات شته دي، چې د دوی په گډو سیاستونو کې د خنډونو لامل شوي او له افغان حکومت څخه په بېلابېلو برخو کې د هند د نفوذ کمولو په څېر غوښتنې یې هم له امریکا سره پر همدغه مخالفت او تضاد راڅرخي.

د امریکا او پاکستان استخباراتو په تېرو کلونو کې یو بل ته د ضربې رسولو هڅې هم کړي دي؛ په 2013 کال کې کله چې پاکستانی حکومت له خپلو وسله والو مخالفینو سره د سولې جدي خبرې پیل کړې، چې اصلي موخه یې له افغانستانه د امریکایي ځواکونو د وتلو په تړاو، د امریکا له مجبوریتونو گټه پورته کول وو؛ امریکا د سولې په تړاو د پاکستانی حکومت له گام پورته کولو سره هم مهاله د طالبانو مشر حکیم الله مسید د بې پیلوټه الوتکې په برید کې وواژه، چې په مقابل کې یې پاکستان هم غچ اخیستونکي گامونه اوچت کړل.

په دې وروستیو کې هم په افغانستان کې، په تېره بیا له دویم پړاو ولسمشریزو ټاکنو وروسته، د امریکا ځینې پټو تحریکاتو او سیاستونو پاکستان اندېښمن کړی او له بلې خوا په پاکستان کې هم گډوډۍ مخ پر زیاتېدو دي، چې له همدې کبله پاکستان هم خپل فشارونه یو ځل بیا زیات کړي دي. د افغانستان پر سرحدي سیمو د توغندیزو بریدونو زیاتولو، له افغانستان سره په سرحد کې د ملېشو فعالولو او پر افغانستان د بریدونو گواښ هم، پر امریکا د غیرمستقیمو فشارونو او له امریکا سره له کړو توافقاتو څخه د سرغړونې په دود دا گامونه اوچت شول. پاکستان اوس په داسې وضعیت کې دی، چې د مجبورۍ له مخې به له افغانستان سره د امریکا د پالیسۍ له مخې وړاندې ځي، که څه هم دوی پوهېږي چې د دغو ناسمو پالیسیو درنه بیه پرې کوي او له همدې امله د ځان ژغورنې هڅې هم کوي.

پاکستان هم د امریکا په ملگری کې ځینې گټې لټوي او د امریکا له زور او ځواک څخه په گټې سره د اوږدمهالو پلانونو د عملي کولو ترڅنگ، له افغانستان سره د ډېورنډ د مسئلې، د پاکستانی طالبانو د ځپلو لپاره د امریکا مرستې او ملاتړ، د هند پر وړاندې د خپلې مبارزې ځواکمنتیا او داسې نورو گټو ترلاسه کول په خپل مهالوېش کې لري.

د افغانستان دريځ

له دې حقیقت څخه انکار نشي کېدای، چې په سیمه کې روانې جگړې او سیاسي لوبې گټونکي او بایلونکي لوري لري، چې گټونکې یې معمولاً هغه لوري دي، چې یا خو د دغو لوبو ابتکار ورسره دی او یا یې هم د تطبیق لپاره په سیمه کې نفوذ درلودلی دی.

افغانستان شاوخوا 60 کاله وړاندې په ملگرو ملتونو کې د پاکستان رامنځته کېدو ته د منفي رایې له ورکړې راهیسې، داسې پرستیژ او پیاوړی دريځ نه دی درلودلی، چې له خپلو گټو اغېزناکه دفاع وکړای شي.

افغانستان په نړیواله کچه هېڅ ډول فشار پر پاکستان نه شي واردولی، بلکې هرکله چې د داسې یوه فشار اړتیا لیدل شوې د مرستې لاس امریکا ته اوږد شوی، د کوم هېواد په اشاره چې اړوند گواښونه افغانستان ته متوجه وو. د پاکستان د سفیر د احضارولو په څېر د افغان دولت وروستی هڅې هم عوام فریبانه دي او کومه پایله یې نه ده درلودلې.

د افغان دولت له لوري پر پاکستان حتا د تبلیغاتي فشارونو واردولو توان هم نه لیدل کېږي او ترڅنگ یې د اقتصادي فشارونو واردولو مخه هم د امریکا په مرسته ډب شوې او افغان دولت تل له دې ناحیې هم گام اوچتولو ته نه زړه ښه کړی او نه یې دا توانمني درلودلې ده.

په ځانگړي ډول په تېره لسيزه کې، چې په سیمه کې د روانې لوبې په دوام کې د بهرنیو ځواکونو د پوځي حضور شاهدان وو، د افغانستان بهرنی سیاست خورا زیات کمزوری و. افغان حکومت فعاله ډیپلوماسي او اغېزناکه بهرنۍ پالیسي نه درلوده چې حتا په تېرو کلونو کې یې د لوېدیځ د ښکاره دسیسو پر وړاندې هم کوم د پام وړ گام نه شو اوچتولی.

که څه هم یو ځل بیا افغانستان د نړۍ د زېږځواکونو د مخامخ ښکېلتیا شاهد دی؛ خو د افغانستان په سیاسي دستگاه کې د لوېدیځ نفوذ د دې لامل شو، چې د افغانستان په گټه د اړتیا وړ ملاتړ راجلب نه شي،

بلکې د راتلونکو ننگونو او جدي گوانبونو لامل شي، چې نښه بېلگه يې هم افغانستان ته د پاکستان له لوري راتلونکي مستقيم او غيرمستقيم متوجه گوانبونه دي.

د دې ترڅنگ په سيمه ييزه کچه هم خبرو اترو او څو اړخيزو غونډو او کنفرانسونو ځکه پايله نه درلوده، چې د سيمه ييزو او نړيوالو دسيسو پر وړاندې د افغانستان بيداري او د مقاومت ځواک خورا کمزوری و او اصلي ابتکار د بهرنيو کړيو په لاس کې و. پای

ارتباط با ما:

ایمیل: csrskabul@gmail.com - info@csrskabul.com

وب سایت: www.csrskabul.com

شماره تماس: (+93) 784089590